

CAPITIUM PRIMUM

I^a EPISTOLA B. PAULI AD TIMOTHEUM

ARGUMENTUM.

Paulus ab Epheso ivit in Macedoniam, relictio Ephesi Timotheo qui semina prædicationis foveret et per alias urbes episcopos institueret. Hic Pauli discipulus semper virgo remansit, et probabilius Ephesi episcopus creatus est; vitam martyrio consummavit. Hunc ergo episcopum instruit Paulus:

1° Ei commendat ut tanquam episcopus, rejectis fabulis judaicis, doceat ea que fidem et charitatem excitant.

2° Docet orandum esse pro principibus etiam ethnicis, et quid viros et mulieres debeat.

3° Recenset virtutes in episcopo requisitas, et electionem episcoporum et presbyterorum commendat.

4° Superstitiosum ciborum delectum et conjugii vituperium condemnat; et eum invitat ut aliis sanctitate morum sit in exemplum.

5° Præscribit quomodo monendi sint juvenes, juvenculæ, anus et viduæ, agitque de presbyteris alendis et de viduis caute vitandis.

6° Docet quid servi dominis debeant, quod versæ dvitiae in virtutibus sint sitæ. Docet ut nova dogmata vitet et fidem quasi depositum servet.

Hac epistola plures hæreses Simonis perstringit.

Scripta fuit Laodiceæ: de tempore vix constat.

CAPUT PRIMUM

Monet Timotheum Paulus ut nova dogmata et aniles fabulas vitet, quæ lites non autem charitatem generant. Docet legem Mosis, etsi per se bonam, datam fuisse injustis non justis. Gratias agit non legi, sed Deo, quod per Christum ex persecutore factus sit christianus et apostolus. Commendat ei in fide et in bona conscientia militiam; malam autem conscientiam esse causam naufragii asserit.

Paulus Apostolus Jesu Christi secundum imperium Dei (Patris) Salvatoris nostri et Christi Jesu spei nostræ,

Timotheo dilecto filio (suo) in fide (et filio in fide; gratia misericordia et pax a Deo Patre et Christo Jesu Christo Domino nostro.

Sicut rogavi Sicut (jam) rogavi te ut remaneres te ut remaneres Ephesi cum irem in Macedoniam (et) ut Ephesi, cum irem denuntiari (et præciperes) quibusdam in Macedoniam ut denuntiari (pseudodoctoribus) ne alter docerent (ac quibusdam ne alios docuimus, hoc idem iterum te rogo; ter docerent, mone eos etiam ut)

Neque intendenter fabulis et genealogiis interminatis; quæ quaestiones præstant magis quam ædificationem Dei quæ est in fide: Neque (animum nec aurem) intenderent fabulis (judæorum) et (eorum) genealogiis interminatis; quæ (fabulæ) quaestiones (seu disputationes charitati oppositas) præstant magis quam ædificationem (seu profectum in cognitione) Dei, quæ (consistens) est in fide (et pietate):

Finis autem præcepti (seu legis christiane hic est, scilicet, ut) charitas (nutriatur et bonum operetur) de corde puro et conscientia bona (quæ est effectus hujus puritatis), et (cum) fide (sincera et) non facta; (atqui nec fidem nec charitatem fovent istæ fabulæ; nam nunc cum Messias advenerit, parvi refert ad utramque scire utrum quis ab Abrahamo aut a quovis alio oriundus sit; fidem equidem et charitatem hæ fabulæ potius conturbant; ergo non sunt secundum legem evangelicam. Audivimus quod

A quibus, (nempe ab ipsis virtutibus fidei et charitatis) quidam (recedentes et) aberrantes (retro) conversi sunt (et sese dederunt) in vaniloquium (istiusmodi),

Volentes (præ hoc vaniloquio) esse (seu videri) legis (mosaicæ) doctores, (dum revera) non (sunt) intelligentes neque (ea) loquuntur neque (ea) de quibus (pronuntiant et) affirmant. (Dum vero falsos legis doctores carpo, non legem ipsam carpo):

Scimus autem quia (seu quod) bona est lex (per seipsum et in ejus applicatione), si quis ea legitime utatur (et eam bene applicet, ea utens tanquam ductore quo ad Christum ducatur et)

Sciens hoc, (scilicet), quia (seu quod) lex (pro) justo (nullius noxae conscientia) non est posita (quoad poenas quas infligit), sed (posita est tantummodo pro) injustis et impiis et peccatoribus, sceleratis

Finis autem præcepti est charitas de corde puro et conscientia bona et fide non facta,

A quibus quidam aberrantes conversi sunt in vaniloquium,

Volentes esse legis doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur neque de quibus affirmant.

Scimus autem quia bona est lex, si quis ea legitime utatur,

Sciens hoc quia lex justo non est posita sed injustis et non subditis, impiis et peccatoribus, sceleratis

et contaminatis,
parricidis et ma-
tricidis, homici-
dis,

Fornicariis, ma-
sculorum concu-
bitoribus, plagiari-
is, mendacibus
et perjuris, et si
quid aliud sanæ
doctrinæ adversa-
tur,

Quæ est secun-
dum Evangelium
gloriæ beati Dei,
quod creditum est
mihi.

Gratias ago ei,
qui me conforta-
vit, Christo Jesu
Domino nostro,
quia fidelem me
existimavit, po-
nens in ministe-
rio,

Qui prius blas-
phemus fui et per-
secutor et contu-
meliosus; sed mi-
sericordiam Dei
consecutus sum,
quia ignorans feci
in incredulitate.

piis et peccatoribus, sceleratis et (quovis
flagitio) contaminatis, parricidis et matri-
cidis (et) homicidis, (necon et pro)

Fornicariis, masculorum concubitoribus,
plagiariis (qui liberos homines pro
mancipiis vendunt et emunt), mendacibus
et perjuris, et (generatim ad puniendum)
si quid (seu quodvis) aliud (crimen quod)
sanæ doctrinæ adversatur, (scilicet, do-
ctrinæ nostræ)

Quæ est secundum Evangelium, (cujus
finis est propagatio) gloriæ (summe) beati
Dei, et) quod creditum est mihi. (Quod
Evangelium mihi creditum fuisse non
glorior; non enim mihi tribuendus est
fructus ejus);

Gratias (autem agere debo et) ago ei,
qui me (ad hoc ministerium aptavit et)
confortavit; (gratias ago ei, inquam),
Christo Jesu Domino nostro, quia (gratu-
to) fidelem me existimavit (et me, quam-
vis indignum, fuit) ponens in ministerio
(Evangelii sui; gratias ago ei, inquam,
quod ad hoc elegerit me)

Qui, prius (quam ab illo conversus fue-
rim, in Christum) blasphemus fui et (di-
scipulorum ejus) persecutor et contume-
liosus (in ejus Ecclesiam); sed misericor-
diam Dei consecutus sum, quia (non nisi
Christi divinitatem) ignorans ¹ (hæc mala)
feci (et dum adhuc essem) in incredulita-

¹ Hæc ignorantia Pauli scripturarum periti erat vincibilis proindeque ab
omni peccato non vacua.

te. Ad hanc incredulitatem sanandam su-
pervenit et)

Superabundavit autem gratia Domini
nostræ, (in me infusa) cum fide et dilectio-
ne, quæ (mihi data) est in Christo Jesu
(seu per hunc Christum Jesum: cum ita
in me superabundaverit gratia, ergo)

Fidelis (seu verus est) sermo et omni
acceptione (habendus est) dignus, (quo
assero) quod Christus Jesus venit in hunc
mundum peccatores salvos facere, quo-
rum primus ego sum: (non autem frustra
aut forte me peccatorem adeo noxiū
convertit);

Sed ideo (tantam) misericordiam (a
Deo) consecutus sum, ut in me primo
(seu præcipuo peccatore) ostenderet Chri-
stus Jesus omnem (suam in peccatores)
patientiam, (et ut essem quasi specimen
hujus patientiæ) ad informationem (et
exhortationem) eorum (peccatorum) qui
(post me) credituri (et speraturi) sunt, (ita
ut) illi (ad me respicientes sperare pos-
sint in conversionem suam et) in vitam
æternam: unde gratissimus exclamo:
huic)

Regi sæculorum immortali (et) invisi-
bili (et) soli (vere) Deo (reddantur) honor
et gloria in sæcula sæculorum. Amen.
(Nunc, rediens ad præceptum meum de
pseudodoctoribus aliud docentibus quam
sanam doctrinam),

Hoc præceptum (iterum) commendo
tibi, fili Timothee, (scilicet ut, sicut te

Superabundavit
autem gratia Do-
mini nostri cum
fide et dilectione
quæ est in Christo
Jesu:

Fidelis sermo et
omni acceptione
dignus quod Chri-
stus Jesus venit
in hunc mundum
peccatores salvos
facere, quorum
primus ego sum:

Sed ideo mis-
ericordiam conse-
cutus sum, ut in
me primo osten-
deret Christus Je-
sus omnem pa-
tientiam ad infor-
mationem eorum
qui credituri sunt
illi in vitam æter-
nam.

Regi autem sæ-
culorum immor-
tali, invisi-
bili, soli
Deo honor et glo-
ria in sæcula sæ-
culorum. Amen.

Hoc præceptum
commendo tibi,

fili Timothee, secundum præcedentes in te prophetias ut milites in illis bonam militiam,

Habens fidem et bonam conscientiam quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt;

Ex quibus est Hymenæus et Alexander quostradidi satanæ ut discant non blasphemare.

episcopum ordinavi) secundum præcedentes in te prophetias (mihi ad ordinationem tuam revelatas et bene de te præsagientes, ita te in ministerio tuo præstes) ut (bonum certamen certes, et) milites in illis (seu juxta id quod de te prædixerunt, et) bonam militiam (agas),

Habens (et servans rectam) fidem (circa orthodoxa dogmata), et bonam (puramque) conscientiam (et hanc morum integritatem), quam quidam repellentes circa fidem (erraverunt et hoc fidei gubernaculo destituti) naufragaverunt;

Ex quibus est Hymenæus et Alexander, quos (per excommunicationem) tradidì satanæ, ut discant (in futurum) non blasphemare (et ab hæresi sua resipiscere).

CAPUT II.

Timotheo commendat Apostolus orationem qua oretur pro omnibus et etiam pro regibus, Deo volente omnes salvos fieri. Vult viros quoslibet orare in omni loco. Jubet mulieres pariter orare, sed in ornatu modesto et in silentio: docere mulieri non permittit, sed vult eam viro subjici et ab eo doceri et filiorum educationi intendere.

Dixi Christum venisse ut peccatores salvos faceret, et te ab illo electum esse ut episcopi munia fideliter adimpleres: atqui ad hunc duplicem finem assequendum, haec tibi commando et)

Hoc præcepimus. Obsecro igitur Obsecro igitur (ut) primum omnium

(episcopi officiorum existimes in eo consistere ut curet et jubeat) fieri obsecrations, orationes, postulationes, (et) gratiarum actiones pro omnibus hominibus, (et præsertim)

Pro regibus et omnibus qui in sublimitate et præminentia constituti sunt, ut (illis a Deo bona administrationis gratiam impetremus, et inde) quietam et tranquillam vitam (sub eorum regimine) agamus, (et) in omni pietate et castitate (seu morum integritate degere possimus) :

Hoc enim, (scilicet pro omnibus orare), bonum est (ad salutem infidelium aliorumque hominum) et acceptum coram Salvatore nostro Deo,

Qui omnes homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire;

Unus enim (est) Deus (omnium hominum Creator et Pater, et) unus (est) mediator Dei et hominum, (nempe) homo Christus Jesus; (et uterque, Pater et Filius, cupit omnes participare beneficio creationis a Patre factae et redemptionis allatae a Christo)

Qui dedit (in) redemptionem semetipsum pro omnibus, (sic reddens) testimonium (suæ divinae charitatis in) temporibus suis (et a Patre prefaxis) bœs; (et) in quo (testimoniis confirmando) positi-

primum omnium fieri obsecrations, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus,

Pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate:

Hoc enim bonum est et acceptum coram Salvatore nostro Deo,

Qui omnes homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire;

Unus enim Deus unus mediator Dei et hominum Homo Christus Jesus,

Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, (sic reddens) testimonium (suæ divinae charitatis in) temporibus suis, In quo positus

sum ego prædicator et Apostolus, veritatem dico non mentior, doctor gentium in fide et veritate.

Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus sine ira et disceptatione.

Similiter et mulieres in habitu ornato, cum verecundia et sobrietate ornantes se et non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis vel veste pretiosa,

Sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona.

Mulier in silentio discat cum omni subjectione.

Docere autem mulieri non permitto neque (ullo modo) dominari in virum; sed (ei præcipio) esse in silentio: (hæc in virum auctoritas ad mulierem non pertinet);

tus sum ego (a Deo ut ejus) prædicator et apostolus; veritatem (in hoc) dico (et) non mentior; (ad hoc charitatis Christi testimonium promulgandum ego positus sum, inquam, et ut sim) doctor gentium (eos instruens) in fide et (in) veritate (Evangelii).

Volo ergo (et præcipio omnes) viros (publice) orare in omni loco (qui orationi dicatus est, et eos esse) levantes (ad cœlum) puras manus (et animos) sine ira, et (sine) disceptatione (quæ mente evagationem parit et orationi maxime nociva est):

Similiter et mulieres (orare præcipio, et illis commendo ut orent) in habitu ornato (seu decenti), cum verecundia et sobrietate ornantes se et non in (seu cum) tortis crinibus, (nec fulgentes) aut auro aut margaritis vel veste pretiosa (seu sumptuosa);

Sed (vestiantur secundum id) quod decet mulieres (honestas), promittentes (seu profitentes) pietatem per opera bona (vitæ christianæ manifestatam). Præcipio etiam ut.

Mulier in silentio (maneat, et eum qui docet) audiat cum omni subjectione;

Docere autem (in ecclesia) mulieri non permitto neque (ullo modo) dominari in virum; sed (ei præcipio) esse in silentio: (hæc in virum auctoritas ad mulierem non pertinet);

Adam enim primus formatus est, deinde Eva; (unde vir mulierem ratione creationis antecellit: insuper)

Et Adam (a serpente) non est seductus (neque peccavit prior); mulier autem (prior) seducta (et attracta) in prævaricatione fuit; (et hæc est alia ratio cur mulier viro dominari non debent, sed potius in humilitate et silentio sedere. Ne tamen in desperationem salutis incidat; nam)

Salvabitur autem per filiorum generationem (et educationem), si permanserit ipsa et curaverit ut filii sui manserint firmi) in fide et dilectione (seu charitate) et (in) sanctificatione cum sobrietate (seu temperantia ab illecebris mundi).

Adam enim primus formatus est, deinde Eva;

Et Adam non est seductus, mulier autem seducta in prævaricatione fuit;

Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide et dilectione et sanctificatione cum sobrietate.

CAPUT III.

Describit Apostolus dotes in episcopo requisitas. Monet Timotheum ut reverenter versetur in Ecclesia Dei, columna veritatis, quæ docet Christi incarnationem et redemptionem, quod est magnum pietatis sacramentum.

Fidelis (et certus est hic) sermo, (scilicet): Si quis episcopatum desiderat (ut desiderandus est), bonum (et præclarum sed arduum) opus desiderat; (et illum decenter desiderare non potest ut præsedit ut pro sit; hæc sunt episcopatus officia):

Oportet ergo episcopum (sub omni respectu) irreprehensibilem esse, unius (tan-

Fideiis sermo: si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.

Oportet ergo episcopum irre-

prehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, accessibilem, doctorem, docendum,

Non violentum, non percussorem (seu cæteris violentum), sed modestum (seu æquum et humanum), non litigiosum, non (argenti aut aliorum terrenorum bonorum) cupidum, sed

Suae domui bene præpositum, filios habentem subditos cum omni castitate;

Si quis autem domui sue præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit?

Non neophytum ne in superbiam elatus in judicium incidat diaboli:

Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab iis qui foris (seu extra Ecclesiam) sunt, ut non in opprobrium, (quod adhæret malæ famæ), incidat, et (consequenter) in laqueum diaboli qui hac

tummodo) uxoris virum¹ (fuisse), sobrium (seu vigilantem), prudentem (et judicio sano, modestia) ornatum, pudicum, hospitalem (seu peregrinorum amantem et illis accessibilem), doctorem (seu aptum ad docendum),

Non violentum, non percussorem (seu cæteris violentum), sed modestum (seu æquum et humanum), non litigiosum, non (argenti aut aliorum terrenorum bonorum) cupidum, sed

Suae domui (dexteritate regiminis æconomici) bene præpositum, filios, (si quos habuerit antequam episcopus esset), habens (Ecclesiæ et sibi) subditos cum omni castitate (et morum integritate; nam)

Si quis autem domui (et rei domesticæ) sue præesse nescit, quomodo (ad regimen) Ecclesiæ Dei (decenter tuendum necessarium) diligentiam habebit? (Oportet etiam eum)

Non neophytum (seu recens christianum esse), ne (præ tali honore) in superbiam elatus, in judicium (seu potestatem) incidat diaboli: (insuper)

Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab iis qui foris (seu extra Ecclesiam) sunt, ut non in opprobrium, (quod adhæret malæ famæ), incidat, et (consequenter) in laqueum diaboli qui hac

¹ Contra Calvinum qui ex hoc Apostoli verbo concludit matrimonium esse pro episcopis obligatorium, notandum est quod Paulus ipse Titum et Timotheum ordinaverit qui tamen perpetuo virginitatem servaverunt.

mala fama uteretur ad subditos ab Episcopo et Ecclesia abalienandos).

Diaconos (oportet) similiter (esse) pudicos, non bilingues (seu in sermone inconstantes), non multo vino deditos, non turpe lucrum (ex mercatura) sectantes,

Habentes (seu tenentes) mysterium (et res) fidei in conscientia pura (quæ fidei correspondeat; oportet etiam quod)

Et hi autem, (antequam ad diaconatum promoveantur), probentur (et examinentur) primum; et, sic (probati, episcopo et altari) ministrent, (postquam compertum fuerit quod) nullum crimen (eis expbrandum in vita sua præterita) habentes (fuerint. Volo)

Mulieres (diaconissas) similiter (esse) pudicas, non (proximo) detrahentes, sobrias (seu vigilantes), fidelis in (servandis) omnibus (negotiis sibi commissis. Oportet etiam ut)

Diaconi¹ sint (tantummodo) unius uxoris viri (et ad secundas nuptias non convolaverint; et simul atque ad diaconatum evecti sunt, uxore non utantur; sint etiam ii) qui filii suis (educandis) bene præsent (pariterque) et suis domibus (gerendis; et generatim suo diaconatus munere in omnibus fideliter fungantur):

¹ Diaconi, sicut episcopi, uxores post ordinationem retinebant, sed earum usu abstinebant. Mulieres, quas diaconi ante ordinationem, non vero post, in matrimonium duxerant, ordinato marito, fiebant diaconissæ et addictæ erant ministeriis templi, ut nunc sunt moniales vel Beguignæ.

incidat et in laqueum diaboli:

Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes,

Habentes mysterium fidei in conscientia pura;

Et hi autem probentur primum, et sic ministrant, nullum crimen habentes

Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus.

Diaconi sint unius uxoris viri, qui filii suis bene præsent et suis domibus.

Qui enim bene ministraverint, gradum bonum sibi acquirent et multam fiduciam in fide quæ est in Christo Iesu.

Hæc tibi scribo sperans me ad te venire cito,

Si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis,

Et manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.

Qui enim (hoc diaconatus officium) bene ministraverint, (ad) gradum bonum (seu superiorem ascendendi favorem) sibi acquirent et multam fiduciam (seu libertatem) in (annuntianda et defendenda) fide, quæ est (habenda) in Christo Jesu (et aliis communicanda).

Hæc tibi scribo, (etsi) sperans me ad te venire cito, (sed)

Si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei (te gerere et) conversari; (non enim parvi refert quomodo te geras in hac domo) quæ (nihil minus) est (quam) Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum (omnis) veritatis (et præcipue mysterii Incarnationis, quod certo)

Et manifeste magnum est pietatis (seu religionis) sacramentum, quod (nos docet quomodo Verbum Dei) manifestatum est in carne; (sacramentum) quod justificatum est (seu confirmatum divinis testimoniosis et innumeris miraculis) in Spiritu (sancto seu per ejus virtutem patratis; sacramentum quod in præsepio) apparuit Angelis (illud antea ignorantibus saltem quoad circumstantias particulares; sacramentum quod) prædicatum est omnibus gentibus (a Dei bonitate vocatis ad gratiam salutis; sacramentum quod non tantummodo prædicatum, sed etiam, nonobstante ejus mira et inexplicabili natura), creditum est in (universo) mundo;

(sacramentum quod in persona Christi) assumptum est in gloria (cœlesti, cum ipse in cœlos ascendit).

CAPUT IV.

Prædictit Apostolus instare hæreses, quæ damnabunt nuptias et certos cibos quasi in se malos. Corporali exercitationi pietatis exercitium præfert. Episcopum monet ut sit exemplar sanctitatis, ut gratiam sibi in ordinatione datam exsuscitet, deinde ut intendat sibi et doctrinæ.

(Te hortatus sum ad prædicandum sincere et recte in Ecclesia Dei, quæ est fundamentum veritatis; et non pro omnibus inutilis est hæc commendatio; nam)

Spiritus (sanctus) autem manifeste dicit (seu prædixit) quia (seu quod) in his temporibus discedent quidam a (vera) fide (quam suscepserant), attendentes (et credentes) spiritibus erroris et doctrinis dæmoniorum (astu evulgatis et postea diffusis per os istorum hominum)

In hypocrisi (vitam sanctam simulantium et) loquentium mendacium et cauteriatam (seu inustam) habentium suam conscientiam, (et)

Prohibentium¹ nubere, (et jubentium) abstinere a cibis (tanquam a Deo malo

Spiritus autem manifeste dicit quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris et doctrinis dæmoniorum,

In hypocrisi loquentium mendacium et cauteriatam habentium suam conscientiam,

Prohibentium nubere, abstinere

¹ Inepte hinc Novantes contra jejunia Ecclesia argumentantur: Ecclesia enim carnem usum aliquot diebus vetat, non quia carnes per se male sunt, sed ad concupiscentiam refrænandam: hac abstinentia spiritus valetudini prævidet Ecclesia sicut medicus corporis valetudini quando infirmis carnes porcinae aut bovinæ usum vetat. Hæretici autem a carnis tanquam per se malis abstineri jubeant.